

Inhoudsopgave :

WESTEUROPEES COMMUNISME / BLIJVENDE MENINGSVERSCHILLEN EN
ELECTORALE TEGENVALLERTJES pag. 1

INTERNATIONALE CONFERENTIE IN DE DDR OVER HET IMPERIALISME pag. 5

WESTEUROPEES COMMUNISME / BLIJVENDE MENINGSVERSCHILLEN EN
ELECTORALE TEGENVALLERTJES

Het Westeuropese communisme vestigde de afgelopen periode de aandacht op zich door een conferentie in Brussel waaraan alle betrokken CP-en - op die van IJsland en Cyprus na (maar die hadden zich verontschuldigd. deelnamen.

Deze algemene deelname zou er aanleiding toe kunnen geven de Brusselse bijeenkomst te plaatsen tegenover de Oost- én Westeuropese CP-en conferentie van afgelopen voorjaar in Parijs over détente en ontwapening. (Periodiek 69 en 70). Daar immers weigerde een derde van het aantal genodigde partijen acte de présence te geven, zodat de hele zaak een openlijke demonstratie werd van de binnen het Europese communisme bestaande verdeeldheid. De nu op 8 en 9 oktober in Brussel gehouden conferentie zou met zijn nagenoeg volledige bezetting daartegenover de indruk kunnen wekken van een herstelde eenheid, althans in West-europees communistische kring.

Die indruk zou echter volledig onjuist zijn. Niet alleen zijn de meningsverschillen tussen de Westeuropese CP-en er sinds de Parijse bijeenkomst niet minder op geworden, maar, sterker nog, de conferentie in Brussel was, zij het op een andere manier dan die in Parijs, daarvan opnieuw een demonstratie.

Brussel n.l. kon alleen met zo'n algemene deelname doorgaan omdat men bij voorbaat had afgesproken dat de bijeenkomst het karakter zou drage van een vrijblijvende gedachtenwisseling en niet door een slotcommuniqué met gezamenlijke conclusies zou worden afgesloten. Dat kwam er dan ook niet en omdat het gespreksthema bovendien zeer ruim was geformuleerd - de economische, politieke, sociale en morele crisis in het Westen, benevens de problematiek van de Europese integratie in verband met een en ander - kon elke deelnemer inderdaad vrijblijvend zijn zegje doen. Zo liet de afgevaardigde van de Engelse CP weten hoe wenselijk het zou zijn als Engeland de EG verliet, verklaarde de vertegenwoordiger van de Spaanse CP hoe nuttig het daarentegen zou zijn als Spanje

toetrad, bepleitte de afgevaardigde van de Italiaanse CP uitbreiding van de EG en verklaarde de man van de Franse CP zich "kameraadschappelijk en openhartig" daartegen.

Zelfs over het karakter van de bijeenkomst liepen de opvattingen uiteen. l'Humanité, het blad van de Franse CP, schreef dat de Brusselse conferentie qua opzet een voortzetting was van die in Parijs (waarvan de autonoom gezinde CP-en vonden dat die door Moskou was gemanipuleerd en voorgekookt), terwijl de afgevaardigde van de (autonome) Spaanse CP in het blad van de Belgische CP, Drapeau Rouge, benadrukte dat het in Brussel nu juist zo heel anders was toegegaan dan in Parijs. De Belgische communisten, die als gastheren en samen met de Franse als initiatiefnemers optraden, plaatsten de bijeenkomst in weer een andere context, n.l. die van eerdere conferenties van alleen Westeuropese CP-en, ook over economische en sociale problemen, de EG enz., zoals bijv. die van 1974, eveneens in Brussel. Veel meer dan hier en daar een gezamenlijke demonstratieve actie tegen ontslagen in deze of gene bedrijfstak of nog eens een extra studiebijeenkomst in deze afeer, is daaruit nooit voortgekomen. Het ziet er niet maar uit dat de nu gehouden conferentie meer zal opleveren.

De ontmoeting vond overigens op behoorlijk hoog niveau plaats, dat van leden van de politieke bureaux van de deelnemende partijen. De Nederlandse CP was vertegenwoordigd door _____, lid dagelijks bestuur (=politiek bureau) en _____, lid partijbestuur.

Electorele tegenwind

In de afgelopen periode deed zich ook wat electorale tegenwind aan het Westeuropese communisme voor.

Zo moest de Finse CP bij gemeenteraadsverkiezingen in het weekeinde van 19 en 20 oktober een klein verlies incasseren. Met 16,6% scoorde de partij bijna 2% minder dan bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1976 en 1,3% minder vergeleken bij de parlementaire verkiezingen van vorig jaar. Belangrijker dan deze cijfers op zich, was overigens het feit dat de communisten, die deel uitmaken van de coalitie die op het ogenblik Finland regeert, binnen die coalitie de enigen waren die verlies boekten.

Verlies was er ook voor de Westduitse CP, de DKP, bij de Bondsdagverkiezingen op 4 en 5 oktober. Deze partij die nog nooit voldoende electorale levensvatbaarheid heeft getoond om over de 5% hoge kiesdrempel te kunnen klauteren, schrompelde van 0,4 naar 0,2% terug. Belangrijker was het verlies in datzelfde weekeinde en ook bij parlementaire verkiezingen, van de Portugese CP(PCP). De PCP ging, vergeleken met de verkiezingen van 1979 van 19% naar 16,9% en boekte daarmee voor het eerst sinds de Anjerrevolutie van 1974 een aanzienlijke teruggang in het aantal op haar uitgebrachte stemmen. De partij registreerde haar verliezen vooral in de grote stedelijke gebieden Lissabon en Porto maar ging ook achteruit in "de provincie" tot in de bekende Alentejo toe, het gebied waar de communisten na de val van het

-bewind de grootste landonteigeningen tot stand brachten en waarin zij ook nu nog hun voornaamste invloedsgebied hebben.

Deze uitslag is zowel intern als extern van belang.

Wat het eerste betreft, de PCP heeft zich sinds de genoemde Anjerrevolutie steeds opgesteld als de politieke factor waar men niet omheen kon en als de meest aangewezen behoedster van die omwenteling van 1974. Als een regering aan de toen gerealiseerde verworvenheden zou tornen, zou de PCP haar onverzettelijk de voet dwars zetten. Intussen heeft de PCP toen het erop aankwam noch op het platteland de regeringspolitiek om de landonteigening gedeeltelijk ongedaan te maken, kunnen blokkeren, noch op industrieel gebied veel tegen de bezuinigingspolitiek van diezelfde regering kunnen uitrichten. Het communistische verkiezingsverlies kan dan ook worden uitgelegd als de bevestiging van een al eerder opgetreden image - en invloedsverzwakking van de PCP.

Ook naar buiten toe heeft de uitslag betekenis. Vooral tegenover de Spaanse CP, die met haar eurocommunistische leuzen maar moeilijk aansluiting vond en vindt bij de Spaanse kiezers, maar ook wel tegenover andere CP-en, wilde de PCP graag poseren als de partij die liet zien dat orthodoxie en volstreekte loyaliteit aan Moskou heel goed met succesvolle verkiezingsresultaten konden samengaan. Het nu geleden duidelijke verlies valt te zien als een ondergraving van deze pretenties en van de eventuele voorbeeldwerking ervan.

In de hier signaleerde kleine processie van CP-en die een electoraal

stapje terugdeden, past ook de Italiaanse partij (PCI). Er waren in Italië dan wel geen verkiezingen maar er vond september/oktober een regeringscrisis plaats ten gevolge waarvan het coalitiekabinet van de christendemocraat vervangen werd door een nieuw coalitiekabinet, opnieuw onder christen-democratische leiding, nu van .

PCI-chef kwam ook ditmaal weer naar voren met zijn stelling dat de enige oplossing voor Italië ligt in een regering "van brede democratische eenheid, waarin ook de PCI deelneemt" maar dat nam niet weg dat de PCI noch bij het teweegbrengen, noch bij het oplossen van de crisis een rol kon spelen die s stelling bevestigde. Nog maar enkele jaren geleden leek de PCI onweerstaanbaar op weg naar de volledige regeringsdeelname maar sindsdien is het tij voor de communisten gekeerd. Dat bleek ook weer bij de nu tot stand gekomen regeringswisseling. Weliswaar voerde de PCI een harde oppositie en probeerde zij de laatste tijd zelfs over de hoofden van de vakbondsleidingen heen de arbeiders tegen de regering te mobiliseren maar de val van het kabinet werd tenslotte bij verrassing een feit zonder dat die direct door de communisten kon worden uitgelokt. Tijdens de crisis kon de PCI evenmin een sterke rol spelen. De pogingen van de partij om zelf rechtstreeks bij de arbeiders stemming tegen de regering te kweken, leidden binnen de communistische gelederen, nu zelfs, tot een zo grote verdeeldheid over het sociaal-economisch beleid dat en de leider van het communistisch georiënteerde vakverbond CGIL, , openlijk tegenover elkaar kwamen te staan. Naast de schade die dit de reputatie van de partij deed, moesten de communisten nog een andere tegenslag incasseren. De socialisten weigden n.l. op het voorstel van in te gaan om hetzij samen tot een nieuw te vormen regering toe te treden, hetzij samen in de oppositie te gaan. Zij kozen er daarentegen voor om samen met de sociaal-democraten, de republikeinen en de christendemocraten het kabinet- te vormen dat op 22 oktober voor het voetlicht trad. Daardoor hield de PCI aan de kabinetcrisis ook nog een sterk verslechterde verhouding met de socialisten en sociaal-democraten over. Voor een partij die zich in Europees verband altijd opwerpt als de grote voorvechtster van samenwerking tussen communisten en socialisten en sociaal-democraten (men denke aan de contacten van eerder dit jaar met , e.a.) bepaald geen positieve ontwikkeling.

INTERNATIONALE CONFERENTIE IN DE DDR OVER HET IMPERIALISME

Van 20 tot en met 24 oktober is in Oost-Berlijn een internationale conferentie gehouden over wat werd aangeduid als "de gemeenschappelijke strijd van de arbeidersbeweging en nationale bevrijdingsbewegingen tegen het imperialisme en voor de sociale vooruitgang". Volgens officiële publicaties was het geheel georganiseerd door het internationale communistische tijdschrift Vraagstukken van Vrede en Socialisme (VVS) en door de Oostduitse CP (SED), terwijl - aldus het Franse partijdagblad l'Humanite' - ook de Franse CP (PCF) een aandeel heeft gehad in de voorbereidingen. Aan de bijeenkomst werd deelgenomen door 116 delegaties van CP-en, revolutionaire partijen en nationale bevrijdingsbewegingen. De CPN stuurde een uit twee personen bestaande afvaardiging, t.w. AABN *) - kopstuk en wetenschappelijk medewerker van het IPSO, het wetenschappelijk bureau van de partij, en CPN-CC-lid en hoofd van het (administratieve) secretariaat .

Aanvankelijk - zo werd van bevriende zijde vernomen - zou de CPSU van zins zijn geweest de deelname aan deze conferentie, bedoeld om nauwere banden aan te knopen met de derde wereld, slechts open te stellen voor Oosteuropese CP-en en voor organisaties uit de derde wereld-landen. Het zou uitdrukkelijk niet de opzet zijn geweest om Westeuropese CP-en te laten deelnemen.

Een en ander heeft tot gevolg gehad dat de Joegoslavische CP - toch al wars van internationale CP-en conferenties - haar deelname weigerde ongetwijfeld vooral omdat zij er niet voor voelde bij te dragen aan nauwere relaties tussen de CPSU en de Derde Wereld. Dit zou immers schade kunnen berokkenen aan de beweging van de niet-gebonden-landen en m.n. aan de positie van Joegoslavië daarin.

De niet-uitgenodigde Italiaanse CP (PCI) zou, na van deze CPSU-opzet te hebben vernomen, zich juist voor deelneming hebben ingespannen, naar verluidt omdat zij er niet voor voelde de CPSU de vrije hand te

*) AABN = Anti Apartheidsbeweging Nederland.

laten in het streven naar nauwere banden met organisaties uit de Derde Wereld. Dat zou immers ten koste kunnen gaan van haar eigen relaties met dit soort organisaties. Uiteindelijk was het resultaat dat de deelname ook opengesteld werd voor Westeuropese CP-en en dat waarschijnlijk de PCF actief betrokken werd bij de mobilisatie van het Moskougetrouwe deel van de Westeuropese communistische beweging.

Zoals in het motto van de internationale conferentie al was aangeduid, was vooral het "imperialisme" onderwerp van kritische beschouwing.

SED-leider legde in zijn openingsrede daarbij vooral het verband met het streven naar een nieuwe internationale economische ordening, een streven dat hij kwalificeerde als "een organisch bestanddeel van de gezamenlijke anti-imperialistische strijd". Tegen deze achtergrond noemde hij de omvorming van de internationale economische betrekkingen een zaak van alle revolutionaire krachten, wat niet anders kan worden ingeschat dan als een oproep aan de ontwikkelingslanden om nauw samen te werken met de landen van het "socialistisch gemenebest". Deze gedachte aan nauwe samenwerking werd ook verwoord door de leider van de Sowjetrussische delegatie, CC-secretaris en plv. Politburolid

. Hij riep uitdrukkelijk op tot eenheid van de nationale bevrijdingsbewegingen, de internationale arbeidersklasse van de socialistische statengemeenschap, veroordeelde de huidige politiek van de Volksrepubliek China als "uiterst gevaarlijk voor die volkeren die strijden voor nationale bevrijding en sociale vooruitgang" en determineerde de leiders in Peking als handlangers van het imperialisme. Hij wees op de belangrijkheid van de ervaringen van de Sowjet-Unie m.b.t. de "opbouw van het socialisme", onderstreepte dat het voor progressieve landen belangrijk is een "op basis van het wetenschappelijk socialisme" (=marxisme-leninisme) handelende revolutionaire partij te hebben en legde er de nadruk op dat "de weg naar het socialisme" de enige garantie is "voor een succesvolle strijd voor nationale vernieuwing en sociale vrede". Kortom, een duidelijke oproep aan de Derde Wereld om haar heil te zoeken bij "het socialisme" en de Sowjet-Unie.

PCF-delegatieleider en lid van het politiek bureau van deze partij, , keerde zich in zijn toespraak - begrijpelijk tegen de achtergronden van de politieke verhoudingen in Frankrijk - tegen de "sociaal democratie" en met name tegen haar "falend beleid" op het terrein van de ontwikkelingshulp, maar liet zich op een onderdeel kritisch uit over de toespraak van . Hij liet weten dat zijn partij de aanval die de CPSU-delegatieleider op China had gedaan betreurde. Hij merkte daarbij op dat ook de PCF van mening is dat de buitenlandse politiek van Peking "de strijd tegen het imperialisme de rug toekeert" maar ook dat hij er de voorkeur aan gaf dit in Frankrijk vast te stellen in plaats van in Oost-Berlijn.

wilde met deze stellingname kennelijk duidelijk maken dat zijn partij zich inzake het Sino-Sowjetgeschil nog altijd onafhankelijk wenst op te stellen. De PCF staat weliswaar kritisch t.o.v. China maar wil die kritiek niet op een conferentie samen met andere partijen tot uitdrukking brengen, omdat dit de indruk van een gemeenschappelijke veroordeling van Peking zou kunnen wekken, waarvan de PCF altijd een tegenstander is geweest.

Essentiëler was de kritiek van de overigens laaggeplaatste PCI-vertegenwoordiger , die de bij eerdere gelegenheden al geformuleerde stellingname van zijn partij t.a.v. de Sowjetinterventie in Afghanistan en de militaire aanwezigheid van Vietnam in Cambodja herhaalde door te stellen dat voor de PCI schending van de territoriale integriteit van andere landen en export van de revolutie onacceptabele zaken zijn. Wat de positie van de niet-gebonden landen betreft wees de Italiaanse vertegenwoordiger het door geformuleerde standpunt dat deze landen aansluiting moeten zoeken bij de "socialistische wereld" (i.c. het Sowjetblok) ondubbelzinnig van de hand. Hij riep op de eenheid en autonomie van de "blokvrijen" te respecteren omdat deze een belangrijke zelfstandige "vredesfactor" vormen. Daarmee plaatste de PCI zich uitdrukkelijk aan de kant van de (overigens afwezig) Joegoslavische CP die zich de laatste jaren sterk ervoor heeft ingezet om tegenvuur te geven aan pogingen van de Sowjet-Unie, om (via Cuba) de blokvrije wereld aan haar kant te krijgen.

Het zal duidelijk zijn dat de conferentie van Berlijn de organisatoren en m.n. de CPSU niet heeft gebracht waar zij in eerste instantie op moeten hebben gehoopt : een eensgezinde opstelling achter de CPSU en betere betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en de Derde Wereld. Voor de zoveelste keer is een conferentie uitgelopen op een manifestatie van de verdeeldheid in opvattingen binnen de communistische beweging, waaraan vooral de PCI-opstelling debet was.

Toch kan gesteld worden dat de conferentie een boodschap bevat voor de toekomst. Uit de inhoud en de offensieve toon van de toespraak van en de rede van blijkt dat van deze zijde beslist nog en waarschijnlijk intensiever zal worden doorgegaan met aansluiting te zoeken bij de Derde Wereld, waarbij het streven naar een nieuwe internationale economische orde en dus de tegenstellingen tussen onderontwikkelde landen en het rijke Westen zeker zullen worden gebruikt.